

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ФАКУЛЬТЕТ № 2
КАФЕДРА УКРАЇНОЗНАВСТВА**

РОБОЧА ПРОГРАМА

**навчальної дисципліни
«ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ»
обов'язкових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

Галузь знань 12 «Інформаційні технології»

Спеціальність 125 «Кібербезпека»

Спеціалізація «Безпека інформаційних та комунікаційних систем»

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 2
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 29.08.2023 № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та
соціально-економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри українознавства факультету № 2 *(протокол від 29.08.2023 № 8)*

Розробники:

1. Завідувач кафедри українознавства факультету № 2 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор філологічних наук, професор – **Чорний І. В.**
2. Доцент кафедри українознавства факультету № 2 ХНУВС, кандидат філологічних наук, доцент – **Перцева В.А.**

Рецензенти:

1. Доцент кафедри мовної підготовки ДБТУ, кандидат філологічних наук, доцент – **Герман Л.В.**
2. Доцент кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат історичних наук, доцент – **Дедурін Г.Г.**

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 3 Загальна кількість годин – 90 Кількість тем – 5	Галузь знань 12 інформаційні технології; Спеціальність 125 кібербезпека; Рівень вищої освіти перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	Навчальний курс 1 Семестр 1 Підсумковий контрольний захід: залік
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
Денна форма навчання: Лекції – 20 ; Семінарські заняття – 10 ; Самостійна робота – 60 Індивідуальні завдання: Реферати – 1/1	Заочна форма навчання: Лекції – 6 Семінарські заняття – 4 Самостійна робота – 80 Індивідуальні завдання: Реферати – 1/1	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Історія та культура України» полягає у вивченні закономірностей виникнення й розвитку різних форм державності на території України, витоків та генези найсуттєвіших політичних інституцій, а також ознайомлення курсантів з основами сучасних підходів до історії національної культури, особливостями історичного розвитку української культури. Програма курсу виходить з необхідності прищеплення курсантам навичок наукового аналізу, спрямованих на забезпечення самостійного осмислення закономірностей історичного розвитку, використання новітніх здобутків історичної науки у викладанні вітчизняної історії, досягнення наступності в історичній освіті на етапі вищої школи у порівнянні з загальноосвітньою школою.

Завдання вивчення дисципліни «Історія та культура України»:

- розкриття смислу людської діяльності, показ гуманістичних цінностей, наслідків цієї діяльності в історичному минулому і на сучасному етапі;

- засвоєння курсантами основних аспектів державницького розвитку України з стародавніх часів і до сучасності;
- формування патріотизму, розвиток національної самосвідомості, поваги до власної історії;
- розкриття сутності феномену національної культури, її ролі у життєдіяльності людини;
- засвоєння курсантами основних аспектів культурного розвитку України;
- органічний зв'язок викладання загальногуманітарних курсів з національною історією та культурою, традиціями народів України;
- формування у курсантів пізнавальної творчості, критеріальних основ для виховання наукового світогляду, що забезпечує пріоритет людини та її цінностей над засобами діяльності і витратами;
- формування громадянської позиції шляхом засвоєння основних моральних норм і принципів життєдіяльності суспільства, їх трансформацій у переконання, якості характеру, життєвої поведінки;
- навчання практичних навичок роботи з історичними джерелами і науковою літературою.

Міждисциплінарні зв'язки: Курс «Історії та культури України» пов'язаний з іншими дисциплінами українознавчої спрямованості – «Українською мовою професійного спрямування», «Історією української культури», «Історією держави та права України».

Очікувані результати навчання:

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні **знати**:

- стан основних проблем науки історія України;
- предмет і метод історії України;
- суспільний лад та політичні системи на різних етапах розвитку української державності;
- предмет і метод історії української культури;
- цивілізаційні витоки і детермінанти української культури;
- загальнокультурний та мистецький феномен України у колі західноєвропейської та слов'янської культури;
- проблеми і труднощі становлення української державності в історичному розрізі.

вміти:

- використовувати історичний досвід української держави і українського державотворення в практичній діяльності для створення демократичної правової держави в Україні, для орієнтації в суспільно-політичному житті, оцінки суспільних явищ і подій;
- аналізувати історичні документи за допомогою різних наукових методів, спираючись на принципи історизму, об'єктивності, зв'язку теорії з практикою;

- ідентифікувати явища української культури за їх історичною значущістю;
- аналізувати основні тенденції розвитку української культури в їх історичній ретроспективі й перспективі;
- самостійно робити правильні прогнози у сфері суспільно-політичного життя України на основі історичних знань.

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни		
Інтегральні компетентності		
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 6	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні
	ЗК 7	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	ПРН 6	Критично осмислювати основні теорії, принципи, методи і поняття у навчанні та професійній діяльності
	ПРН 54	Усвідомлювати цінності громадянського (вільного, демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

3. Програма навчальної дисципліни

ТЕМА № 1.1

СТАРОДАВНЯ ТА СЕРЕДНЬОВІЧНА ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ. ПРАДАВНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ: ВІД ПОЯВИ ЛЮДИНИ ДО УТВОРЕННЯ ДАВНЬОРУСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Історія як наука. Особливості історичного пізнання. Предмет і завдання курсу. Періодизація історії України. Методологія, методи вивчення дисципліни. Джерела та історіографія історії України. Значення вивчення історії України. Історія України у контексті світової історії.

Феномен національної культури.

Визначення понять «культура» та «історія культури». Поняття і суть національної культури. Основні елементи, необхідні для оформлення національної культури. Національна культура як процес формування та закріплення національної ідентичності. Основні концепції української культури. Джерела та методи дослідження історії української культури.

Українська ментальність. Ментальні риси української культури. Інтегральні символи української культури. Національний характер, домінантні риси українського національного характеру.

Основні етапи розвитку людського суспільства на території України. Первісний лад на терені України. Неолітична революція. Формування передумов виникнення державності. Кіммерійці. Їх суспільно-політичний лад. Скіфська держава. Суспільний та державний лад. Сармати та їх суспільно-політичний устрій. Античні міста-держави Північного Причорномор'я, їх політичні форми. Боспорське царство.

Культура первісного суспільства. Періодизація первісної культури. Основні етапи формування давньої української (праслов'янської) культури. Культура прадавньої доби - кам'яного віку. Зародження раціональних знань та мистецтва. Зародження релігії, її початкові форми. Неолітична революція. Поява кераміки. Трипільська культура. Кіммерійці. Скіфи, їх культура та світогляд. Вплив античної греко-римської культури на культуру народів, які проживали на терені України. Культурний розвиток держав-полісів Північного Причорномор'я. Черняхівська та зарубинецька культури.

ТЕМА № 1.2

СТАРОДАВНЯ ТА СЕРЕДНЬОВІЧНА ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ. КИЇВСЬКА РУСЬ. КНЯЖА ДОБА

Східнослов'янські племена на терені України. Родоплемінна організація суспільства. Племінні та міжплемінні союзи східних слов'ян. Термін «Русь», його етносоціальний зміст і походження. Еволюція суспільного устрою східних слов'ян.

Передумови утворення держави у східних слов'ян. Перші відомості про утворення Київської держави. Основні теорії походження державності на Русі. Етапи розвитку Київської Русі. Геополітичне становище давньоруської держави. Державний та суспільний лад Київської Русі. Київська Русь як ранньофеодальна монархія – імперія. Християнізація Русі та її вплив на зміцнення державності. Реформи князя Володимира Великого. Розквіт Київської Русі. Державницька діяльність князя Ярослава Мудрого. Зовнішня політика Київської Русі. Етимологія етноніму «Україна». Економічний розвиток Київської Русі.

Причини роздроблення Київської Русі. Княжі усобиці як форма політичної боротьби. Утворення та суспільно-політичний розвиток самостійних князівств на терені України. Становлення Галицько-Волинської держави. Діяльність князів Романа Мстиславовича і Данила Галицького. Особливості суспільного і державного ладу Галицько-Волинського князівства. Внутрішня політична криза та занепад Галицько-Волинської держави.

Боротьба України-Русі з монголо-татарською навалою. Встановлення золотоординського іґа. Характер монгольського панування. Взаємовідносини Галицько-Волинського князівства із Золотою Ордою, Угорщиною, Польщею, Литвою. Історичне значення Київської Русі та Галицько-Волинської держави.

Культура Київської Русі. Язичницька культура давніх слов'ян. Міфологія. Особливості світорозуміння людини часів Київської Русі. Запровадження християнства на Русі та його роль у розвитку культури. Культурні зв'язки між Києвом і Візантією. Виникнення та поширення слов'янської писемності.

Культурні зв'язки між Києвом і Західною Європою. Поява перших шкіл на Русі та розвиток освіти. Мислителі Київської Русі. Книжна справа. Література Київської Русі: перекладна (релігійна та світська) та оригінальна (головні риси, жанри, теми). Архітектура та образотворче мистецтво. Давньоруська музика. Скоморохи. Культура Галицько-Волинської держави.

ТЕМА № 1.3

СТАРОДАВНЯ ТА СЕРЕДНЬОВІЧНА ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ. ЛИТОВСЬКО-ПОЛЬСЬКА ДОБА

Українські землі у складі Литви та Польщі. Приєднання українських земель до Литовського князівства. «Литовсько-Руська» держава. Особливості стану України у складі Литви. Кревська унія 1385 р. Захоплення українських земель Польщею. Люблінська унія 1569 р. Утворення Речі Посполитої. Суспільний лад. Магнати, шляхта, духовенство, міщани. Державний лад. Територіальний поділ. Ліквідація удільних князівств. Включення Буковини до складу Молдавського князівства. Закарпаття під владою Угорщини. Посилення політичного гніту та закріпачення селян. Політичні аспекти релігійної полеміки. Брестська церковна унія 1596 року та її політичні наслідки.

Українська культура XIV - поч. XVII ст. Історичні умови розвитку культури в Литовсько-Польську добу. Розвиток української мови і народної творчості. Обрядова поезія, героїчний епос. Основні центри культури. Початок книгодрукування. Видавничі осередки в Україні. Вплив західноєвропейського Ренесансу на розвиток культури в Україні. Філософія гуманізму. Відродження античної спадщини. Освіта. Школи. Острозька академія. Роль братств в національно-культурному житті. Мислителі-гуманісти в Україні. Розвиток української літератури: житійна, полемічна, хронікальна, світська. Віршування. Зародження театрального мистецтва. Музична культура. Ренесансний стиль у мистецтві України. Розвиток міської архітектури.

ТЕМА № 2

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ У КОЗАЦЬКО-ГЕТЬМАНСЬКУ ДОБУ (XVI – XVIII СТ.)

Виникнення Запорозької Січі – зародку української козацької державності.

Виникнення українського козацтва: причини, джерела, час і територія його формування. Запорозька Січ, її устрій. Ознаки української козацької державності. Державницькі функції Запорозької Січі. Запорозька Січ як військово-політичне об'єднання. Козацьке самоврядування. Реєстрове козацтво. Роль козацтва у боротьбі за національне визволення, проти турецько-татарських та литовсько-польських загарбників. Козацько-селянські повстання в Україні (кінець XVI – 20-30-ті роки XVII ст.). Державницька діяльність

гетьмана П.Сагайдачного. Переростання козацтва у провідну соціально-політичну силу України і окремий суспільний стан у першій половині XVII ст. Українське козацтво як історичний феномен.

Причини, характер, рушійні сили і початок Національної революції та Визвольної війни. Періодизація революції та Визвольної війни, її основні етапи. Державотворча діяльність Богдана Хмельницького. Політичне значення перших перемог українського війська. Основні концепції можливого державно-політичного устрою України. Боротьба основних тенденцій політичного розвитку України. Ідеологія української козацької державності. Зборівський договір. Зовнішня політика Б.Хмельницького. Відносини з Московією, Кримським ханством, Туреччиною, Швецією. Молдавські походи. Білоцерківський договір. Зміни в суспільному ладі України внаслідок війни. Становлення української національної козацької державності. Визнання Української держави іноземними країнами. Переяславська рада та Березневі статті 1654 р. Оцінка відносин між Московією та Україною. Віленське перемир'я. Загострення політичної кризи в Україні.

Доба Руїни та діяльність гетьмана І. Мазепи. Руїна: причини, характер, політичні наслідки. Проблема політичних орієнтирів після смерті Б. Хмельницького. Взаємовідносини України з Московією та Річчю Посполитою. Діяльність гетьманів Ю.Хмельницького та І.Виговського. Гадяцький трактат та його політичне значення. Стан громадянської війни в Україні. Розвиток Слобідської України, заснування Харкова. Поділ України на Лівобережну та Правобережну та його геополітичне значення. Московські статті 1665 р. Зміна статусу Гетьманщини. Андрусівське перемир'я та Вічний мир між Московією та Польщею. Державницька діяльність П.Дорошенка. Бучацька угода 1672 р. та Україна. Знищення козацької державності на Правобережжі. Гетьманство І.Мазепи. Україна і Північна війна.

Українська культура XVII- поч. XVIII ст.

Історичні умови формування української культури. Вплив Національної революції та Визвольної війни на стан української культури. Козацтво як явище історії та культури. Нові процеси в духовному житті: реформування церкви та освіти, розвиток науки. Києво-Могилянська академія. Заснування Львівського університету, перших гімназій на Західній Україні.

Особливості культури бароко. Принципи сприйняття та зображення світу та людини. Українське бароко, його ідейно-художні та стильові засади. Живопис бароко. Іконопис, храмовий та парсунний живопис в українській культурі. Особливості української барокової архітектури та скульптури. Культурологічна та просвітницька діяльність Івана Мазепи. Розвиток літератури: провідницької, поетичної. Драматургія. Козацькі літописи.

Українські землі у XVIII ст.

Основні етапи інкорпораційної політики російського царизму. Органи самодержавного управління Україною. Органи влади і управління: гетьман, обсяг його повноважень, ліквідація посади. Особливості суспільно-політичного устрою Слобожанщини. Ліквідація гетьманщини та Запорозької Січі. Приєднання Південної України до Росії. Поділи Польщі. Приєднання

Правобережної України до Росії, а Західної – до Австрії. Економічний розвиток України. Завоювання Криму та ліквідація кримськотатарської державності. Заведення адміністративно-територіального устрою Росії в Україні. Суспільно-політичний лад західноукраїнських земель. Розвиток процесу формування української етнічної території.

Культура XVIII ст. Просвітництво як соціокультурне явище. Діяльність Г.С.Сковороди. Культурно-мистецький процес України у XVIII ст. Політика колонізації в освіті. Розвиток освіти на Лівобережжі. Колегіуми. Початкові школи. Засвоєння канонів західноєвропейського класицизму. Архітектура і мистецтво XVIII ст. Музична культура України XVIII ст.

ТЕМА № 3

УКРАЇНСЬКЕ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНЕ ВІДРОДЖЕННЯ: ВИТОКИ, СУТНІСТЬ, НАСЛІДКИ (XIX – ПОЧ. XX СТ.)

Українські землі у складі Російської та Австрійської (Австро-Угорської) імперій.

Землі України у складі Росії. Адміністративно-територіальний поділ. Система самодержавних органів управління Україною. Суспільний лад. Соціально-економічний розвиток України в першій половині XIX ст. Криза феодално-кріпосницької системи. Найрозвиненіші галузі промисловості і сільського господарства. Початок промислового перевороту.

Суспільно-політичні рухи в Україні у першій третині XIX ст. Українське національне відродження: періодизація, сутність, значення. Політизація національного руху в першій половині XIX ст. Кирило-Мефодіївське братство: склад учасників, програмні документи, значення. Т.Шевченко та його вплив на формування української національної ідеї. Питання української державності у суспільно-політичному русі.

Ліберальні реформи 60-70 років і особливості їх проведення в Україні. Система державного управління в Україні. Українофільство. Громади. Зародження політичних партій в Україні та їх диференціація. Посилення національного гніту. Контрреформи 80-90^{-х} років.

Особливості розвитку економіки України в пореформену добу. Завершення промислового перевороту. Індустріалізація. Урбанізація. Піднесення Донбасу.

Західноукраїнські землі у складі Австрії (Австро-Угорщини). Особливості політичного та адміністративного устрою. Органи урядової адміністрації. Особливості відродження на західноукраїнських землях. Революція 1848 р. в Україні. Москвофіли і народовці. Перші політичні організації та партії.

Передумови характер, особливості та рушійні сили революції 1905-1907 років. Стратегія і тактика різних політичних сил в революції. Піднесення українського національного руху. Збройні виступи. Аграрна політика Столипіна та її проведення в Україні. Питання про відродження української державності в програмах політичних партій. Виникнення Рад робітничих депутатів. Зміни у державному ладі Росії після революції. Депутати від України в Державній Думі, їх діяльність. Українське питання в Державній Думі.

Третьочервневий державний переворот. Політична реакція в Україні після поразки революції.

Україна в роки Першої світової війни. Українські землі в планах іноземних загарбників. Мілітаризація державного апарату. Стан економіки та погіршення становища народу. Основні воєнні дії на території України у 1914-1917 роках. Антиукраїнська політика військових адміністрацій Росії та Австро-Угорщини в українських землях. Політичні течії та партії, їх тактика і діяльність в умовах війни. Загальна (головна) Українська рада. Українські січові стрільці.

Українська культура XIX – поч. XX ст.

Особливості соціально-економічної та політичної ситуації на українських землях. Початок українського національного відродження. Збирання історичних пам'яток та фольклору. Реформа освіти у 1-й половині XIX ст. Відкриття перших університетів. Романтизм. Збагачення літератури та мистецтва новими жанрами. Становлення нової української літератури Романтизм в українській культурі Діяльність Т.Г.Шевченка. Архітектура та мистецтво.

Наука та освіта 2-ої половини XIX ст.: історичні дослідження, розвиток українського мовознавства. Архітектура та мистецтво. Культура критичного реалізму. Творчість І.Я.Франка. Живопис та скульптура. Реалістичний театр. Українська музична школа XIX ст.: С.Гулак-Артемовський, М.Лисенко. Пошуки альтернативи реалізму в європейській культурі 1870-1880-х років: імпресіонізм, постімпресіонізм, натуралізм.

Культура як умова відродження нації в українській естетичній традиції кінця XIX – початку XX ст. Наукові та просвітні товариства. Наукове товариство ім. Т.Г.Шевченка. Книгодрукування та преса. Перші українські журнали. Публіцистика. Українська мова та національна тема в українській культурі. Українське театральне мистецтво. Гуманізм українського неоромантизму. Зародження модернізму в українській культурі та мистецтві. Український авангард 1900 -1910 рр. Теорія новітнього мистецтва.

ТЕМА № 4

УКРАЇНЬСЬКА ДЕРЖАВНІСТЬ ТА КУЛЬТУРА У ДОБУ НОВІТНЬОГО ЧАСУ (1917 – 1991)

Українська революція 1917 – 1921 рр. Лютнева революція 1917 р. і піднесення національно-визвольного руху в Україні. Виникнення органів влади Тимчасового уряду і рад робітничих і солдатських депутатів. Створення і діяльність Центральної Ради, її боротьба за автономію України. Стосунки з Тимчасовим урядом, характер української автономії. I та II Універсали Центральної Ради. Генеральний секретаріат.

Жовтневий переворот у Петрограді та динаміка політичних змін в Україні. III Універсал та проголошення УНР. I Всеукраїнський з'їзд Рад. Дві ідеї та практика в національно-державному будівництві. Проголошення Радянської влади в Україні. Відносини між Радянською Росією та УНР. Інтервенція Радянської Росії в Україну. IV Універсал УНР. Проголошення

незалежності України. Державотворча діяльність Центральної Ради. Брестський мир і Україна. Падіння Центральної Ради. Державний переворот 29 квітня 1918 р. та встановлення гетьманату. Українська Держава гетьмана П.Скоропадського. Повноваження гетьмана. Органи управління. Зовнішня та внутрішня політика.

Західноукраїнська Народна Республіка. Українська Національна Рада. Державотворчі процеси в ЗУНР. Зовнішньополітична орієнтація. Соціально-економічна політика. Створення Галицької Армії. Війна з Польщею. Причини падіння ЗУНР.

Директорія УНР, її повноваження. Проголошення Акту Злуки. Основні напрямки державної політики. Зовнішня політика Директорії. Встановлення особистого режиму С.Петлюри.

Політика радянської влади в Україні у 1919-1920 рр. Державний лад. Будівництво радянських органів влади і управління. Надзвичайні органи влади. Прийняття першої конституції УСРР. ВУНК. «Воєнний комунізм». Завершення національно-демократичної революції, її підсумки та уроки. Ризький мир та українське питання. Поділ України.

Українські землі у міжвоєнний час. Міжнародне і внутрішнє становище України на початку 20^{-х} років. Неп: необхідність впровадження, суть, причини згортання. Україна і утворення СРСР. Радянська влада як оболонка компартійної диктатури. Феномен національної радянської державності. Ревкоми, комбіді і комнезами як сурогати радянської влади. Місце органів державної безпеки в системі тоталітарної влади. Конституція УСРР 1929 р. Національна політика в Україні у 20^{-ті} роки. «Націонал-комунізм». Утвердження політичного та ідеологічного монополізму комуністичної партії.

Особливості соціально-економічної та політичної ситуації в Україні в 20 – 30-ті роки ХХ ст. Спроби створення «пролетарської культури». Українське національне Відродження 20-х років. Революційно-романтична течія 20-х років. Сценічне мистецтво. Культура модернізму та її різновиди: кубізм, абстракціонізм, експресіонізм, сюрреалізм. Розвиток українського кінематографу. Діяльність О.Довженка.

Створення державної адміністративно-командної системи економіки. Індустріалізація. Колективізація. Становлення авторитарної, ідеократичної влади Сталіна. Масові репресії 30^{-х} років. Конституція 1937 р. та її декларативний характер.

Припинення і занепад духовної культури в період тоталітарного панування «соцреалізму». Уніфікація освіти в 30-ті роки. Масові репресії діячів науки. Архітектура та образотворче мистецтво.

Західноукраїнські землі у складі іноземних держав. Режим «пацифікації», осадництво на українських землях у складі Польщі. Боротьба політичних партій за українську державність. Особливості суспільно-політичного устрою на українських землях у складі Румунії та Чехословаччини.

Українські землі в роки Другої світової війни. Україна в роки другої світової війни. Пакт Рібентропа-Молотова. Приєднання Західної України до УСРР у складі СРСР. Радянізація. Репресії. Карпатська Україна.

Початок радянсько-німецької війни. Створення надзвичайних органів державної влади і управління. Перебудова економіки для потреб фронту. Німецький нацистський режим на тимчасово окупованій території. Спроби відновлення української держави. Діяльність ОУН і УПА. Національно-визвольна ідея та її реалізація в націоналістичному русі. Діяльність радянських партизанів. Визволення України від німецько-нацистської окупації. Проблема визнання західних кордонів України. Україна – фундатор ООН. Українська культура в період Другої світової війни.

Повоєнний розвиток УСРР.

Відбудова зруйнованого господарства. Етносоціальні процеси. Новий етап радянзації Західної України. Підпільно-партизанська боротьба ОУН та УПА проти радянської влади.

Часткова лібералізація радянського режиму (десталінізація), її непослідовний характер. Реформи та експерименти в економіці у 50-ті роки. Приєднання Криму до УРСР. Часткова демократизація організацій та діяльності органів влади.

Україна в роки «застою». Посилення централізованої командно-адміністративної системи управління і обмеження суверенітету республіки. Суспільний лад. Дисидентство у боротьбі за суверенітет України. Русифікація. Бюрократизація. Конституція УРСР 1978 р. Концепції «розвинутого соціалізму» та «єдиного радянського народу».

Особливості політики «перебудови» в Україні. Спроби реформ політичної системи та економіки. Зміна у суспільному ладі. Лібералізація радянської системи. Гласність. Підвищення політичної активності громадян. Виникнення Народного Руху та його діяльність. Реформи державного апарату. Становлення багатопартійності. Вибори до Верховних Рад 1989-1990 рр. Боротьба за незалежність України. Проголошення Декларації про суверенітет України. Спроба державного перевороту (серпень 1991 р.). Розпад СРСР. Проголошення незалежності України. Референдум 1 грудня 1991 р. та вибори Президента України.

Українська культурна парадигма другої половини ХХ століття. «Жданівщина», «Відлига». Розвиток освіти і науки. Діяльність «шестидесятників». «Самвидав» і дисидентство. Розвиток драматургії. Телебачення та його роль у культурному житті української нації у другій половині 80-х років. Музика ХХ століття (джаз, рок-музика). Інтелектуальне кіно 60-70-х років.

ТЕМА № 5

ОСОБЛИВОСТІ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ (1991 - 2023)

Проблеми становлення незалежності України. Міжнародне визнання України. Державотворчі процеси. Реорганізація та утворення органів державної влади. Формування Збройних сил і Військово-морського флоту, Служби безпеки, міліції України. Фіксація кордонів, визначення громадянства, визнання національної символіки як державної. Основні політичні партії і сили.

Політична боротьба у Верховній Раді. Діяльність президента Л.М.Кравчука. Вибори у Верховну Раду та вибори Президента України 1994 р. Концепція реформ.

Конституційний процес. Конституційний договір. Конституція України 1996 р. та її політичне значення. Вибори у Верховну Раду 1998 р. та вибори Президента України 1999 р. та їх політичні наслідки. Вибори у Верховну Раду України 2002 р. Спроби здійснення політичної реформи. Вибори Президента України 2004 р. та 2010 рр. Криза режиму В. Януковича. «Євромайдан». Політична боротьба в Україні на сучасному етапі. Діяльність президента П.О.Порошенка. Президентські та парламентські вибори 2019 р. Діяльність президента В.О.Зеленського. Початок повномасштабної війни з РФ 24.02.2022. Хід воєнних дій 2022-2023 рр.

Причини та наслідки економічної кризи в Україні. Спроби економічних реформ у перші роки незалежності. Гіперінфляція. Введення тимчасової валюти – купоно-карбованців. Проблеми приватизації. Падіння рівня життя народу. Соціальне розшарування. Зміни у соціальній структурі. Зростання злочинності і роль органів внутрішніх справ у боротьбі з нею. Прискорення приватизації і реформування економіки, перші ознаки стабілізації. Основні напрямки економічної політики уряду на сучасному етапі.

Зовнішня політика України. Ядерний аспект цієї політики. Зовнішньополітичні пріоритети України. Відносини з СНД, Росією та США. Україна і НАТО. Участь України в ООН, Раді Європи, інших міжнародних організаціях. Євроінтеграційний курс України. Погіршення відносин з РФ. Проблема тимчасово окупованих територій. Українська діаспора. Зовнішньоекономічна діяльність України.

Європейська та українська культура на межі ХХ-ХХІ ст. Формування нової соціокультурної дійсності та її риси. Нові умови розвитку національної культури після проголошення незалежності України. Основні тенденції в розвитку освіти. Вплив економічного стану на розвиток культури. Становище у сфері науки. Масова та популярна культура, її зміст та головні жанри.

Поняття «субкультури» в українській культурі. Розвиток музичного мистецтва. Постмодернізм (трансавангард) і його визначення. Самобутність культур та їх інтеграція. Подальші перспективи розвитку української культури. Вплив комунікативних та інформаційних систем на культурні процеси.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни	
	вс	з них:

		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота
Семестр № 1						
Тема № 1.1 Стародавня та середньовічна історія та культура України. Прадавня історія України: від появи людини до утворення давньоруської держави	14	4	1		-	9
Тема № 1.2. Стародавня та середньовічна історія та культура України. Київська Русь. Княжа доба	10	4	1		-	5
Тема № 1.3 Стародавня та середньовічна історія та культура України. Литовсько-польська доба	10	2	1		-	7
Тема № 2 Історико-культурний розвиток українських земель у козацько-гетьманську добу (XVI-XVIII ст.).	14	4	1		-	9
Тема № 3. Українське національно-культурне відродження: витоки, сутність, наслідки (XIX - поч. XX ст.).	18	2	2		-	14
Тема № 4. Українська державність та культура в добу Новітнього часу (1917-1991).	12	2	2			8
Тема № 5. Особливості історико-культурного розвитку незалежної України (1991-2021)	12	2	2		-	8
Всього за семестр № 1:	90	20	10		-	60
Всього за весь термін навчання:	90	20	10		-	60

4.1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (заочна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни					
	Всього	з них:				
		лекцій	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота
Семестр № 1						
Тема № 1.1 Стародавня та середньовічна історія та культура України. Прадавня історія України: від появи людини до утворення давньоруської держави	14	1	1		-	12
Тема № 1.2. Стародавня та середньовічна історія та культура України. Київська Русь. Княжа доба	14	1	1		-	12
Тема № 1.3 Стародавня та середньовічна історія та	11	-	-		-	11

культура України. Литовсько-польська доба					
Тема № 2 Історико-культурний розвиток українських земель у козацько-гетьманську добу (XVI-XVIII ст.).	12	1	-	-	11
Тема № 3. Українське національно-культурне відродження: витоки, сутність, наслідки (XIX - поч. XX ст.).	14	1	1	-	12
Тема № 4. Українська державність та культура в добу Новітнього часу (1917-1991).	12	1	-		11
Тема № 5. Особливості історико-культурного розвитку незалежної України (1991-2021)	13	1	1	-	11
Всього за семестр № 1:	90	6	4	-	80
Всього за весь термін навчання:	90	6	4	-	80

4.1.3. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань до тем навчальної дисципліни		Література
Тема №1: Стародавня і середньовічна історія та культура України		
1.	Охарактеризувати основні етапи давньої історії України та періоди розвитку Київської Русі.	1. Бойко О.Д. Історія України. К., 2016. С. 9-128. 2. Історія та культура України: навчальний посібник / Уклад. Дедурін Г.Г., Іванов С. Ю., Чорний І.В. Харків : ХНУВС, 2017. С. 3-23.
2.	Охарактеризуйте міфомодель світу й людини у трипільській культурі	
3.	Вплив культури кочових племен на подальший розвиток давньоруської культури.	
4.	У чому полягає суть людиноцентризму античної культури?	
5.	Римський період античних поселень Північного Причорномор'я.	
6.	Знати, та аргументовано пояснювати сутність основних теорій походження слов'ян та формування їх державності	
7.	Розкрийте ліричну складову української культури в контексті уявлень про український «національний характер» та «українську ментальність» (емоційна піднесеність, традиція кордоцентризму).	
8.	Якими були наслідки хрещення Русі князем Володимиром Великим для розвитку давньоруської культури?	
9.	В чому суть культурного впливу Візантії на Київську Русь?	
Тема №2: Історико-культурний розвиток українських земель у козацько-гетьманську добу (XVI – XVIII ст.).		1. Бойко О.Д. Історія України. К., 2016. С. 148-177.
1.	З'ясувати, основні причини невдачі українців у національно-визвольних змаганнях.	
2.	Підготувати конспект питання «Релігійне життя в Україні XVI ст.».	
3.	Визначати відмінності у польській та литовській політиці в українських землях	
4.	Характеризувати внутрішньо та зовнішньополітичну	

	діяльність великих київських князів та перших козацьких гетьманів	
5.	Знайти відповідь на питання: чи можна Запорізьку Січ вважати повноцінним державним утворенням?	
6.	Законспектувати основні напрямки зовнішньої та внутрішньої політики гетьманів доби «Руїни». Визначити основні етапи наступу на українську автономію з боку російської влади.	
7.	Які з ознак європейського Відродження були найбільш важливими для культури України XIV ст.	
8.	Чим відрізняється архітектура українського бароко від західноєвропейського?	
Тема №3: Українське національно-культурне відродження: витоки, сутність, наслідки (XIX – поч. XX ст.).		
1.	Зробіть аналіз становища українських земель в Російській та Австрійській імперіях.	1. Бойко О.Д. Історія України. К., 2016. С. 213-354. 2. Історія та культура України: навчальний посібник / Уклад. Дедурін Г.Г., Іванов С.Ю., Чорний І.В. Харків : ХНУВС, 2017. С. 42-61.
2.	Виділіть та схарактеризуйте основні етапи становлення українського національного руху у XIX – на поч. XX ст.	
3.	Особливості українського романтизму.	
4.	Яким чином виявив себе поглиблений інтерес до національного минулого у творчості українських романтиків?	
5.	Охарактеризувати розвиток української архітектури XIX с.: від ампіру до модернізму.	
6.	Чому ми вважаємо Тараса Шевченка засновником сучасної культури українського народу?	
7.	Як розвивався український театр у XIX ст.?	
8.	Схарактеризувати особливості критичного реалізму в українській культурі.	
Тема № 4: Українська державність та культура у добу Новітнього часу (1917 – 1991)		
1.	Підготуватися до обговорення проблеми: «Національна та більшовицька моделі української державності».	1. Бойко О.Д. Історія України. К., 2016. С. 365-565. 2. Історія та культура України: навчальний посібник / Уклад. Дедурін Г.Г., Іванов С.Ю., Чорний І.В. Харків : ХНУВС, 2017. С. 61-74.
2.	Проаналізувати основні етапи становлення тоталітарного режиму в Україні.	
3.	Підготуватись до обговорення питання «Радянський та національний плани руху опору в Україні».	
4.	Які основні етапи можна виділити у розвитку дисидентського руху в Україні? Яким чином він видозмінювався протягом 1950-х – 80-х рр.?	
5.	Поясніть термін «розстріляне відродження».	
Тема № 5: Особливості історико-культурного розвитку незалежної України (1991 - 2019).		
1.	Підготувати доповідь на тему: «Конституційний процес в Україні»	1. Бойко О.Д. Історія України. К., 2016. С. 566-647. 2. Історія та культура України: навчальний посібник / Уклад. Дедурін Г.Г., Іванов С.Ю., Чорний І.В. Харків : ХНУВС, 2017. С. 75-92.
2.	Бути готовим до проведення дискусії: «Проблеми і перспективи України на шляху євроінтеграції»	
3.	З'ясувати основні проблеми сучасного етапу розвитку України та можливі шляхи їх вирішення.	
4.	Охарактеризуйте специфіку «постмодернізму» як	

	типу культури та проаналізуйте його прояви в українській культурі. Висловіть ваше особисте відношення до цієї традиції та її перспектив для формування нової української ідентичності	
5.	Назвіть характерні риси сучасної української міської культури та охарактеризуйте її регіональні особливості.	

5. Індивідуальні завдання

5.1.1. Теми рефератів

1. Міжплеменні союзи кочових племен на території України (кіммерійці, скіфи, сармати).
2. Античні міста-держави у Північному Причорномор'ї.
3. Питання про давньоруську народність та етногенез українського народу.
4. Київ – державний, культурний, торгівельний центр Київської Русі.
5. Дипломатичні відносини перших князів.
6. Князь Святослав – видатний полководець Київської Русі.
7. Історичний портрет Володимира Великого.
8. Християнізація Русі та її наслідки.
9. Історичний портрет Ярослава Мудрого.
10. «Руська правда» як перший юридичний кодекс
11. Галицькі землі під владою Польщі (40-і роки XIV – перша половина XVI ст).
12. Особливості політики литовських князів в українських землях до та після Кревської унії 1385 р.
13. Українські міста за Магдебурзьким правом.
14. Литовські статuti: історико-правовий аспект.
15. Відмінності історичного розвитку України та Росії в часи середньовіччя.
16. Основні риси українського побуту в XV – XVI ст.
17. Оцінки Берестейської церковної унії 1596 р. в історичній літературі.
18. Братства та їх роль у суспільно-політичному житті України.
19. Перша хвиля українського православного національного відродження кінця XVI – першої половини XVII ст.
20. Український митрополит П.Могила. Його реформаторство.
21. П.Конашевич-Сагайдачний – видатний політичний, державний і військовий діяч.
22. Заняття і побут запорожців.
23. Клейноди Війська Запорізького.
24. Молдовські справи – школа міжнародної політики козаччини.
25. Перші козацькі гетьмани. Дмитро Вишневецький – Байда: правда і народна фантазія.
26. Військове мистецтво українських козаків.
27. Богдан Хмельницький – видатний державний діяч, полководець і дипломат.
28. Формування збройних сил періоду Визвольної війни.
29. Військова тактика Богдана Хмельницького у бойових діях 1648 – 1649 років.
30. Козацтво – головна сила Визвольної війни.

31. Видатні полководці Визвольної війни: М. Кривоніс, Д. Нечай, І. Богун.
32. Кримське ханство в політиці Богдана Хмельницького.
33. Зовнішня політика Богдана Хмельницького.
34. Молдавські походи часів Визвольної війни.
35. Становище України напередодні Переяславської Ради.
36. Порухення Переяславської угоди царським урядом і контрзаходи Б. Хмельницького.
37. Політичний портрет гетьмана П. Дорошенка.
38. Героїчне і трагічне в постаті І. Сірка.
39. Державотворча діяльність гетьмана І. Мазепи.
40. Конституція П. Орлика.
41. Місце Полтавської битви в історії України.
42. Особливості колонізації Слобідської України.
43. Коліївщина 1768 р.
44. Полковник Семен Палій. Його роль у національно-визвольній боротьбі.
45. Гайдамацький рух в Україні у середині XVIII ст.
46. Рух опришків. Діяльність Олекси Довбуша.
47. Українська Центральна Рада та ідея автономії України.
48. Проголошення Радянської влади в Україні.
49. Брестський мир і Україна.
50. Українські політичні партії. Їх діяльність у 1917-1918 роках.
51. Грушевський М.С. - голова Української Центральної Ради.
52. Політична діяльність В. Винниченка.
53. Політика П. Скоропадського в галузі культури.
54. «Білий рух» і гетьманщина.
55. Соціально-економічна політика Директорії.
56. Західноукраїнська Народна Республіка.
57. Політика коренізації в Україні в 20-ті роки XX століття.
58. Україна і утворення СРСР.
59. Ідейно-політична боротьба в 20-ті роки XX століття.
60. Промислове будівництво на Харківщині у роки перших п'ятирічок.
61. Шумський О.Я.: політичний портрет.
62. Політична діяльність Раковського Х.Г. в Україні.
63. Становище західноукраїнських земель у складі Польської держави.
64. Приєднання Західної України до УРСР.
65. Фінансова реформа 1922-1924 років.
66. Українське питання напередодні Великої Вітчизняної війни.
67. Радянсько-німецькі стосунки напередодні Великої Вітчизняної війни.
68. Причини невдач Червоної Армії на початку війни в сучасній історичній літературі.
69. Харків у період німецької окупації.
70. Трагедія радянських військовополонених.
71. УПА і польський визвольний рух.
72. Українська інтелігенція та держава в умовах окупаційного режиму.
73. Антифашистська боротьба в Східній Україні.

74. Антифашистський рух у Західній Україні.
75. УПА і радянські партизани.
76. Внесок українського народу в розгром нацистської Німеччини.
77. Наслідки та уроки Другої світової війни.
78. Геополітичні зміни після закінчення війни та українське питання.
79. Кравчук Л.М. – перший президент незалежної держави Україна.
80. Вибори президента України 2004 року. «Помаранчева» революція.
81. Зовнішня політика України у 1990-х – 2000-х рр.
82. Політична криза в Україні 2013 – 2014 рр. «Євромайдан».
83. Прийняття Конституції України та її історичне значення.
84. Становлення і розвиток органів внутрішніх справ України.
85. Українська ментальність.
86. Феномен національної культури.
87. Міфологічно-історичні конструкції походження українців.
88. Загадки Кам'яної Могили
89. Таємниця скіфської пекторалі
90. Мальована кераміка трипільської культури.
91. Українська міфологія як основа культуротворчості людини.
92. Культура Візантії та її вплив на культуру Київської Русі.
93. Архітектурні шедеври Київської Русі.
94. Давньоруський іконопис.
95. Звичаї та обряди давніх слов'ян.
96. Релігійні вірування давніх слов'ян.
97. Література Київської Русі.
98. Християнський храм як модель всесвіту і його символіка.
99. Книжна мініатюра в давніх книгах.
100. Наука в Київській Русі.
101. Культура Галицько-Волинського князівства.
102. Юрій Дрогобич (Котермак) – і його діяльність.
103. Українці в європейських університетах.
104. Книгодрукування: витоки та становлення
105. Діяльність Івана Федорова в Україні.
106. Мелетій Смотрицький – автор «Граматики».
107. Освітня діяльність єзуїтів в Україні.
108. Петро Могила.
109. Народна дума та пісня в історії української культури.
110. Український вертеп.
111. Козаки-характерники: ведичний і фольклорний аспекти
112. Українські вишивки.
113. Особливості архітектури України 14-17 ст.
114. «Галицький Ренесанс».
115. Острозький культурно-освітній осередок.
116. Місце та роль Києво-Могилянської академії в історії української культури.
117. Шляхетська культура XVI – XVII ст.

118. Роль братств у розвитку та утвердженні української культури.
119. Мислителі-гуманісти в Україні.
120. Феномен українського бароко.
121. Світобачення епохи Просвітництва.
122. Естетичні цінності епохи Просвітництва.
123. Козацтво як своєрідне явище історико-культурного розвитку українського суспільства.
124. Хто ж він, Йоанн Георг Пінзель?
125. Козацька педагогіка.
126. Регіональні особливості української дерев'яної архітектури.
127. Класицизм у літературі та архітектурі України.
128. Світобачення епохи Просвітництва.
129. Просвітницька діяльність Києво-Могилянської академії.
130. Культурна діяльність Івана Мазепи.
131. Григорій Сковорода: філософ, поет, педагог.
132. Розвиток українського театру ХІХ ст.
133. Українські романтики і народна культура.
134. Українські художники-передвижники.
135. Культура Слобожанщини ХІХ ст.
136. Аматорський театр, його вплив на формування українського професійного театру.
137. Микола Лисенко і українська музика кінця ХІХ – початку ХХ ст.
138. Українські романтики і народна культура.
139. Українське мистецтво другої половини ХІХ ст.
140. Українська професійна література початку ХХ ст.
141. Роль та місце Тараса Шевченка в історії української культури.
142. Роль та місце Івана Франка в історії української культури.
143. Українська реалістична проза другої половини ХІХ ст. як джерело для дослідження історії повсякденності та української ментальності.
144. Імпресіонізм в українській літературі.
145. Українське авангардне мистецтво першої третини ХХ ст.
146. Українська культура початку ХХІ ст. Еклектика стилів та ідей.
147. Українське телебачення та кіноіндустрія.
148. Українська музична культура кінця ХХ ст. - початку ХХІ ст.
149. Повсякденна культура в епоху мас-медіа (реклама, мода, комп'ютерні технології). «Культура в капцях».
150. Сучасні вимоги до національної культури.
151. Техногенна цивілізація. Наука і техніка в ХХ ст.
152. Проблеми гуманізації в культурі ХХ ст.
153. Нові синтетичні форми та види мистецтва ХХ ст.
154. Становлення українського модернізму.
155. Ідеал людини в українській культурі ХХ ст.
156. Український авангард 20-30-х років.
157. Театр «Березіль» і театральні традиції Західної Європи.
158. Олександр Довженко і початок українського кіномистецтва.

159. Художня культура Харківщини.
160. Масова культура в сучасному українському суспільстві. Мода і реклама.
161. Розвиток фантастичного жанру в літературі XX ст.
162. Архітектура XX ст.: пошуки нестандартних рішень.
163. Жанрове різноманіття в музиці XX ст.
164. Український авангардизм і модернізм.
165. Особливості українського архітектурного мистецтва XX ст.
(неокласицизм, необароко, модерн, еkleктизм).
166. Становлення і розвиток українського кінематографу.
167. Драматургія і театр в Україні XX ст.: від Курбаса до Жолдака.
168. Різновиди мистецької реалізації постмодернізму.
169. Сучасна музична культура України: стильове розмаїття.
170. Сучасний стан розвитку культури України в контексті світової.

5.1.2. Теми курсових робіт

Не заплановано

5.1.3. Теми наукових робіт

Не заплановано

6. Методи навчання

Вид навчального заняття та їх класифікація	Тема, за якою проводиться	Кількість годин
Традиційні форми проведення лекційного заняття		
Інформаційна лекція	Стародавня і середньовічна історія та культура України	6
Тематична лекція	Історико-культурний розвиток українських земель у козацько-гетьманську добу (XVI – XVIII ст.).	2
Тематична лекція	Українське національно-культурне відродження: витоки, сутність, наслідки (XIX – поч. XX ст.).	2
Тематична лекція	Українська державність та культура у добу Новітнього часу (1917 – 1991)	2
Підсумкова лекція	Особливості історико-культурного розвитку незалежної України (1991 - 2019).	2
Форми проведення семінарського заняття		
Класичний семінар (семінар із виступами студентів)	Первісний лад на території України.	2
Класичний семінар (семінар із виступами студентів)	Кочові племена та античні міста-держави на терені України	2
Семінар-обговорення доповідей, рефератів	Київська Русь. Княжа доба.	2

Семінар з елементами веб-квеста	Литовсько-польська доба.	2
Класичний семінар (семінар із виступами студентів)	Історико-культурний розвиток українських земель у козацько-гетьманську добу (XVI-XVIII ст.).	2
Семінар-обговорення доповідей, рефератів	Національно-культурне відродження (кінець XVIII – XIX ст.)	2
Класичний семінар (семінар із виступами студентів)	Україна у радянський період.	2
Семінар-обговорення доповідей, рефератів	Держава Україна на сучасному етапі: здобутки, проблеми, перспективи.	2

7. Перелік питань та завдань, що виносяться на підсумковий контроль

1. Первісне суспільство на території України.
2. Скіфсько-сарматська епоха на території України та античні міста-держави Північного Причорномор'я.
3. Проблема походження слов'ян. Східнослов'янські племена на терені України.
4. Передумови та основні фактори становлення Київської Русі.
5. Політичний лад та соціально-економічний розвиток Київської Русі.
6. Державно-політична та військова діяльність перших київських князів (Олег, Ігор, Ольга, Святослав).
8. Київська Русь за часів князя Володимира Великого. Запровадження християнства на Русі.
9. Внутрішньополітична та зовнішньополітична діяльність князя Ярослава Мудрого.
10. Причини феодальної роздробленості Русі. Галицько-Волинська держава.
11. Вхід українських земель до складу ВКЛ. Особливості литовської політики.
12. Боротьба України-Русі проти монголо-татарської навали.
13. Загарбання українських земель Польшею. Посилення національно-релігійного гніту.
14. Виникнення українського козацтва та Запорізька Січ (XVI – перша половина XVII ст.): військово-адміністративний устрій, культура, побут.
15. Козацько-селянські повстання в Україні кінця XVI – 20-30-х років XVII ст.
16. Військово-політична діяльність гетьмана П.Сагайдачного.
17. Причини, характер, рушійні сили, періодизація Національної революції і Визвольної війни та її початковий етап.
18. Перебіг Визвольної війни у 1649 -1653 рр.
19. Зовнішня політика уряду Б.Хмельницького.
20. Політичне становище в Україні після смерті Б. Хмельницького. Поділ України.
21. Зовнішня і внутрішня політика гетьмана І.Мазепи.

22. Інкorporаційна політика російського царизму щодо України у XVIII ст. Ліквідація гетьманщини і Запорізької Січі.
23. Правобережні та Західноукраїнські землі в кінці XVII – XVIII ст.
24. Соціально-економічний розвиток України у XVIII – I пол. XIX ст. у складі Російської імперії.
25. Суспільно-політичні рухи в Україні в 20-х роках XIX ст. Кирило-Мефодіївське братство, його програмні документи.
26. Західноукраїнські землі у складі Австрійської імперії (XIX ст.).
27. Скасування кріпосного права та особливості проведення селянської реформи в Україні.
28. Ліберальні реформи 60-70-х років XIX ст. в Росії та їх проведення в Україні.
29. Розвиток національного руху в Україні в другій половині XIX ст.
30. Особливості розвитку економіки України в другій половині XIX – на поч. XX ст.
31. Зародження перших політичних партій в Україні на межі XIX – XX ст.
32. Україна в період революції 1905-1907 рр. Аграрна реформа П. Столипіна.
33. Україна в роки I світової війни.
34. Утворення Української Центральної ради. Перший і другий Універсали Центральної Ради.
35. Проголошення УНР. Радянсько-українська війна. IV Універсал УЦР.
36. Українська держава гетьмана Скоропадського П.П.
37. Політика радянської влади в Україні. «Воєнний комунізм».
38. ЗУНР.
39. Україна в добу Директорії. Військово-політичне становище в Україні в 1919 -1921 рр.
40. НЕП в Україні: суть, особливості впровадження, причини згортання.
41. Політика форсованої індустріалізації та її наслідки в Україні.
42. Примусова колективізація сільського господарства України. Голодомор 1932-1933 рр.
43. Утвердження сталінського тоталітарного режиму в Україні. Масові репресії.
44. Західноукраїнські землі в 20-30-х роках XX ст.
45. Початок Другої світової війни. Приєднання Західної України до УРСР.
46. Початок війни між Німеччиною та СРСР. Бойові дії на території України у 1941 - 42 рр.
47. Рух опору в Україні.
48. Україна під німецькою окупацією в 1941-1944 рр.
49. Звільнення України від нацистської окупації.
50. Наслідки Другої світової війни та відбудова економіки України.
51. Поновлення сталінських репресій у 40-50-ті роки XX ст. «Радянізація» західних областей України.
52. Спроби лібералізації політичного режиму (1953-1964 рр.).
53. Економічні реформи та експерименти 50-х – поч. 60-х рр. XX ст.
54. Зростання кризових явищ у економічному, політичному, культурному житті у 70-80-ті роки XX ст. Обмеження прав України. Русифікація.

55. Особливості політики «перебудови» в Україні. Боротьба за незалежність України.
56. Проголошення незалежності України та процеси державотворення (1991-1994 рр.).
57. Міжнародне визнання України. Зовнішня політика України на сучасному етапі.
58. Прийняття Конституції України 1996 р. та її історичне значення.
59. Вибори Президента України у 2004 р. «Помаранчева» революція.
60. Криза режиму В. Януковича. «Євромайдан».
61. Поняття національного типу культури. Періодизація української культури.
62. Культура первісної доби. Первісні форми релігії.
63. Трипільська культура.
64. Культура кочових народів та язичницька культура давніх слов'ян.
65. Основні культурні здобутки доби Київської Русі.
66. Культура Галицько-Волинської держави.
67. Розвиток освіти та науки на Україні у XIV-XVI ст. Острозька академія.
68. Пам'ятки української писемності XV-XVI ст. Книгодрукування на Україні. Діяльність І.Федорова.
69. Релігійне життя в Україні. Полемічна література. Роль братств в національно-культурному житті України.
70. Культурні традиції українського козацтва.
71. Українське бароко, його ідейно-художні та стильові засади.
72. Просвітництво як соціокультурне явище культури XVIII ст. Діяльність Г.С.Сковороди.
73. Сутність українського національно-культурного відродження XIX ст.
74. Розвиток української науки та освіти у XIX ст.
75. Мистецтво романтизму на Україні.
76. Діяльність Т.Г.Шевченка.
77. Розвиток реалізму в українській культурі XIX ст.
78. Українські живопис та архітектура XIX ст.
79. Культура модернізму та її типологія. Головні напрямки у модернізмі.
80. Українська культура початку XX ст. Модернізм в культурі межі XIX-XX ст.
81. Українська культура в період радянського тоталітаризму.
82. Культура незалежної України (90-ті роки XX ст.)
83. Масова та популярна культура та її провідні жанри.
84. Українська культура початку XXI ст. Еклектика стилів та ідей.
85. Розвиток української літератури кінця XX ст. - початку XXI ст.
86. Українські архітектура та мистецтво кінця XX ст. - початку XXI ст.
87. Українське телебачення та кіноіндустрія.
88. Українська музична культура кінця XX ст. - початку XXI ст.
89. Повсякденна культура в епоху мас-медіа (реклама, мода, комп'ютерні технології). «Культура в капцях».
90. Сучасні вимоги до національної культури. Перспективність розвитку української культури.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Контрольні заходи включають у себе поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль.

До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час семінарських, практичних, лабораторних занять;
- якості виконання індивідуальної та самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських, практичних та лабораторних занять і має за мету перевірку засвоєння знань, умінь і навичок з навчальної дисципліни.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться викладачем до журналів обліку роботи академічної групи за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінки за самостійну та індивідуальну роботи виставляються в журнали обліку роботи академічної групи окремою графою за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

При розрахунку успішності здобувачів вищої освіти в Університеті враховуються такі види робіт: навчальні заняття (семінарські, практичні, лабораторні тощо); самостійна та індивідуальна роботи (виконання домашніх завдань, ведення конспектів першоджерел та робочих зошитів, виконання розрахункових завдань, підготовка рефератів, наукових робіт, публікацій, розроблення спеціальних технічних пристроїв і приладів, моделей, комп'ютерних програм, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше); контрольні роботи (виконання тестів, контрольних робіт у вигляді, передбаченому в робочій програмі навчальної дисципліни). Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Результат навчальних занять за семестр розраховується як середньоарифметичне значення з усіх виставлених оцінок під час навчальних занять протягом семестру та виставляється викладачем в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою.

Результат самостійної роботи за семестр розраховується як середньоарифметичне значення з усіх виставлених оцінок з самостійної роботи, отриманих протягом семестру та виставляється викладачем в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою.

Здобувач вищої освіти, який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перескласти її.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу та для переводу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт 10.

$$\text{Загальна кількість} = ((\text{Результат} + \text{Результат}) / 2) * 10$$

*балів (перед
підсумковим
контролем)*

*навчальних занять
за семестр*

*самостійної
роботи за
семестр*

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах.

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувачів вищої освіти залікових книжках. *Присутність здобувачів вищої освіти на проведенні підсумкового контролю (заліку, екзамену) обов'язкова.* Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на підсумковий контроль (залік, екзамен), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (екзамен, залік) оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку), з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт 10, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (екзамені, заліку), які використовуються при розрахунку успішності здобувачів вищої освіти, становить – 50.

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку).

$$\begin{array}{l} \text{Підсумкові бали} \\ \text{навчальної дисципліни} \end{array} = \begin{array}{l} \text{Загальна кількість балів} \\ \text{(перед підсумковим} \\ \text{контролем)} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Кількість балів за} \\ \text{підсумковим} \\ \text{контролем} \end{array}$$

Здобувач вищої освіти, який під час складання підсумкового контролю отримав оцінку «незадовільно», складає підсумковий контроль (екзамен, залік) повторно. Повторне складання підсумкового контролю (екзамену, заліку) допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни, у тому числі один раз – викладачеві, а другий – комісії, створеній на факультеті. Незадовільні оцінки виставляються тільки в відомостях обліку успішності. Здобувачі вищої освіти, які отримали не більше як дві незадовільні оцінки (нижче ніж 60 балів) з навчальної дисципліни, можуть бути встановлені різні строки ліквідації академічної заборгованості, але не пізніше як за день до фактичного початку навчальних занять у наступному семестрі. Здобувачі вищої освіти, які не ліквідували академічну заборгованість у встановлений термін, відраховуються з Університету. Особи, які одержали більше двох незадовільних оцінок (нижче ніж 60 балів) за підсумковими результатами вивчення навчальних дисциплін з урахуванням підсумкового контролю, відраховуються з Університету.

Критерії оцінювання результатів роботи здобувачів вищої освіти під час поточного контролю та підсумкового контролю.

Робота під час навчальних занять	Самостійна та індивідуальна робота	Підсумковий контроль
Отримати не менше 4 позитивних оцінок	Підготувати реферат, підготувати конспект за темою самостійної роботи, вирішити практичне завдання тощо.	Отримати за підсумковий контроль не менше 30 балів

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
97 – 100	Відмінно («зараховано»)	A	„Відмінно” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
94 – 96			
90 – 93			
85 – 89	Добре («зараховано»)	B	„Дуже добре” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані , якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального , робота з двома - трьома незначними помилками.
80 – 84			
75 – 79		C	„Добре” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками.
70 – 74	Задовільно («зараховано»)	D	„Задовільно” – теоретичний зміст курсу освоєний не повністю , але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано , деякі з виконаних завдань, містять помилки , робота з трьома значними помилками.
65 – 69			
60 – 64		E	„Достатньо” – теоретичний зміст курсу освоєний частково , деякі практичні навички роботи не сформовані , частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані , або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального , робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.
40 – 59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	„Умовно незадовільно” – теоретичний зміст курсу освоєний частково , необхідні практичні навички роботи не сформовані , більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано , або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
21 – 40			

1–20		F	„Безумовно незадовільно” – теоретичний зміст курсу не освоєно , необхідні практичні навички роботи не сформовані , всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки , додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки
------	--	---	--

10. Рекомендована література

Основна

1. Бойко О.Д. Історія України. К. : Академія, 2016.
2. [Історія та культура України : навчальний посібник / уклад. Дедурін Г.Г., Іванов С. Ю., Чорний І.В. Харків : ХНУВС, 2017.](#)
3. [Греченко В.А. Історія та культура України : підручник. Харків : ХНУВС, 2017.](#)

Додаткова

1. Бойко О. Новітня історія України. 2014-2019 роки. К. : Академія, 2020.
1. Бурнейко І. Історія козацької України у схемах і таблицях. К. : Мандрівець, 2011.
2. Ваврух М., Гавалюк Р. Нариси з історії української культури. Архітектура, образотворче мистецтво, музика, театр кіно. К. : Світ, 2018.
3. Вовк Х., Савчук О. Студії з української етнографії та антропології. К. : Видавництво Савчук О. О., 2015.
4. Гарін В., Кігіцар І., Кондратенко О. Історія України. К. : Центр навчальної літератури, 2017.
5. Геоштор О. Слов'янська міфологія. К. : Кліо, 2014.
6. Історія та культура України: навчально-методичний посібник. (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018.
7. Історія української культури. Від стародавніх часів до XIX ст. Ілюстрована хрестоматія. К. : Ліра-К, 2020.
8. Історія української культури : курс лекцій для студентів спеціальності 034 Культурологія / Ю. С. Сабадаш, Ю. М. Нікольченко, Л. Г. Дабло ; за заг. ред. Ю. С. Сабадаш. К. : Ліра-К, 2020.
9. Лоза Ю. Історичний атлас України. К. : Українська Картографічна група, 2022.
10. Лузіна Л. Чарівні традиції українок. Харків : Фоліо, 2020.
11. Павлова О., Мельничук Т. Історія української культури. К. : Центр навчальної літератури, 2019.
12. Піддубний С. Великий код України-Русі. К. : ФОП Стебеляк, 2017.
13. Таїрова-Яковлева Т. Гетьмани України. Історії про славу, трагедії та мужність. К. : Кліо, 2015.
14. Хоткевич Г. Історія України. До кінця XVI століття. К. : Центр навчальної літератури, 2020.

15.Шейко В., Тишевська Л. Історія української культури. К. : Кондор, 2013.

Інформаційні та навчальні ресурси в Інтернеті

1. <http://historians.in.ua/>
2. <http://uk.wikipedia.org/wiki/>
3. <http://litopys.org.ua/>